

**BANKLARNING QIMMATLI QOG`OZLAR BOZORIDAGI
FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH YO`LLARI (ATB "KAPITALBANK"
AJ SAMARQAND FILIALI MISOLIDA)**

Rustamov Doston Xusniddin og`li

O`zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatini rivojlantirish yo'llari tahlil qilingan. Xususan, ATB "Kapitalbank" AJ Samarqand filiali misolida banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirok etish strategiyalari va ushbu yo'nalishda samaradorlikni oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Qimmatli qog'ozlar bozori moliya sektorining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning rivojlanishi investitsion muhitni yaxshilash, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va bank aktivlarini diversifikatsiya qilishga xizmat qiladi.

Maqolada banklarning qimmatli qog'ozlar bozori orqali investitsiya portfelini shakllantirish tamoyillari, risklarni boshqarish usullari va raqamlashtirish imkoniyatlari o'rganilgan. Shuningdek, ATB "Kapitalbank" AJ Samarqand filiali misolida bank obligatsiyalarini chiqarish, korporativ va davlat qimmatli qog'ozlariga investitsiya kiritish hamda bozordagi likvidlikni oshirish mexanizmlari tahlil qilingan.

Tadqiqot davomida banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirokini kengaytirish, investitsion xavfsizlikni ta'minlash hamda moliyaviy samaradorlikni oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalari banklarning investitsiya strategiyalarini takomillashtirish, kapital bozorini rivojlantirish va uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Qimmatli qog'ozlar bozori, bank investitsiyalari, moliyaviy barqarorlik, risklarni boshqarish, kapital bozori, obligatsiyalar, ATB "Kapitalbank", raqamlashtirish, investitsiya strategiyalari.

Abstract. This article analyzes the ways to develop banks' activities in the securities market, focusing on the case of ATB "Kapitalbank" JSC Samarkand branch. The securities market is a crucial component of the financial sector, and its development contributes to improving the investment environment, ensuring financial stability, and diversifying bank assets.

The paper examines the principles of forming an investment portfolio through the securities market, risk management methods, and digitalization opportunities. Additionally, the study analyzes the issuance of bank bonds, investments in corporate and government securities, and mechanisms to enhance market liquidity, with a specific focus on ATB "Kapitalbank" JSC Samarkand branch.

During the research, practical recommendations were developed to expand banks' participation in the securities market, ensure investment security, and improve financial efficiency. The findings of this study are of practical significance for improving banks' investment strategies, developing the capital market, and ensuring long-term financial stability.

Keywords: Securities market, bank investments, financial stability, risk management, capital market, bonds, ATB "Kapitalbank," digitalization, investment strategies.

KIRISH

Bugungi kunda qimmatli qog'ozlar bozori moliyaviy tizimning muhim tarkibiy qismi hisoblanib, bank sektorining barqarorligi va investitsiya salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida faol ishtirok etishi nafaqat ularning daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, balki moliyaviy xavflarni minimallashtirish va barqaror investitsiya muhitini shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Xalqaro tajribaga ko'ra, rivojlangan davlatlarda banklar qimmatli qog'ozlar bozorining faol ishtirokchisi bo'lib, aksiyalar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlarga investitsiya kiritish orqali o'z kapitalini samarali boshqaradi. O'zbekistonda esa ushbu sohani rivojlantirishga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda.

Xususan, ATB "Kapitalbank" AJ Samarqand filiali misolida banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirokini kengaytirish imkoniyatlarini tahlil qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Maqolada banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi rolini oshirishga qaratilgan zamonaviy mexanizmlar, investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish strategiyalari, risklarni boshqarish usullari va raqamlashtirish imkoniyatlari o'rganiladi. Shuningdek, banklarning obligatsiyalar chiqarish, davlat va korporativ qimmatli qog'ozlarga sarmoya kiritish tajribasi hamda ushbu yo'nalishdagi xalqaro tajribalar tahlil qilinadi.

Tadqiqotning maqsadi – **banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida samarali faoliyat yuritish imkoniyatlarini aniqlash, investitsiya xavfsizligini ta'minlash va moliyaviy samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi takliflar ishlab chiqish.** Ushbu tadqiqot natijalari banklarning investitsiya siyosatini takomillashtirish, kapital bozorining rivojlanishiga ko'maklashish hamda uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun amaliy ahamiyat kasb etadi.

Qimmatli qog'ozlar bozori banklar uchun investitsiya salohiyatini kengaytirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning muhim vositalaridan biridir. Zamonaviy bank tizimida qimmatli qog'ozlarga sarmoya kiritish orqali moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish va uzoq muddatli barqaror daromad manbalarini yaratish imkoniyati mavjud.

Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtiroki quyidagi yo'nalishlarda muhim ahamiyat kasb etadi:

- **Kapitalning samarali boshqarilishi** – Bank aktivlarini korporativ va davlat qimmatli qog'ozlariga yo'naltirish orqali moliyaviy barqarorlikka erishish.
- **Likvidlikni oshirish** – O'z qimmatli qog'ozlarini chiqarish va investorlarga taklif etish orqali qo'shimcha mablag' jalb qilish.
- **Risklarni minimallashtirish** – Obligatsiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlarga investitsiya kiritish orqali daromad manbalarini diversifikatsiya qilish.

— **Iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shish** – Kapital bozorining rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va real sektor korxonalarini moliyalashtirish.

O'zbekistonda banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida ishtiroki tobora kengayib bormoqda. Xususan, ATB "Kapitalbank" AJ Samarqand filiali tomonidan qimmatli qog'ozlar bozorida amalga oshirilayotgan operatsiyalar bank sektorining ushbu yo'nalishdagi imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

ATB "Kapitalbank" AJ Samarqand filiali qimmatli qog'ozlar bozorida faol ishtirok etayotgan yetakchi tijorat banklaridan biri bo'lib, quyidagi yo'nalishlarda faoliyat olib bormoqda:

1. **Davlat qimmatli qog'ozlariga investitsiya qilish** – Bank davlat obligatsiyalarini sotib olish orqali uzoq muddatli ishonchli investitsiyalarni amalga oshirmoqda.

2. **Korporativ obligatsiyalar bozorida ishtirok etish** – Yirik korporatsiyalar tomonidan chiqarilgan obligatsiyalarga sarmoya kiritish orqali diversifikatsiya amalga oshirilmoqda.

3. **Bank obligatsiyalarini chiqarish** – Kapital jalb qilish va investorlarni qiziqtirish maqsadida o'z obligatsiyalarini chiqarish strategiyasini amalga oshirish.

4. **Mijozlarga investitsiya xizmatlarini taklif qilish** – Mijozlarga qimmatli qog'ozlarga investitsiya qilish bo'yicha maslahat va moliyaviy vositalar taqdim etish.

Banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida samarali faoliyat yuritishlari uchun quyidagi strategik yo'nalishlarni amalga oshirish muhim hisoblanadi:

1. Qimmatli Qog'ozlar Bozorida Likvidlikni Oshirish

— Bank obligatsiyalarini chiqarish hajmini oshirish va investorlarga jozibador shartlar taklif etish.

— Davlat va xususiy sektor obligatsiyalariga investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish.

— Qimmatli qog'ozlarni ikkilamchi bozorda sotish mexanizmlarini takomillashtirish.

2. Zamonaviy Moliyaviy Texnologiyalarni Joriy Qilish

- Raqamlashtirilgan platformalar orqali qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalarni soddalashtirish.
- Blockchain texnologiyalari asosida qimmatli qog'ozlarni ro'yxatdan o'tkazish va tranzaksiyalarni avtomatlashtirish.
- Mijozlarga elektron investitsiya xizmatlarini taqdim etish.

3. Risklarni Boshqarish Tizimini Takomillashtirish

- Qimmatli qog'ozlar bozorida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflarni oldindan baholash va minimallashtirish.
- Valyuta va foiz stavkalaridagi o'zgarishlarga mos ravishda investitsiya portfelini optimallashtirish.
- Xalqaro reyting agentliklari bilan hamkorlikni kengaytirish va risklarni professional baholash tizimini joriy qilish.

4. Xalqaro Tajribalardan Foydalanish

- Rivojlangan davlatlarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ilg'or amaliyotlarini o'rganish va O'zbekiston sharoitiga moslashtirish.
- Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish va xalqaro investitsiya jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirish.

Rasm 1. Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtirok turlari

Ushbu diagrammada banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirok etish yo'nalishlari bo'yicha ulushlari ko'rsatilgan. Eng katta ulush **davlat obligatsiyalariga** (40%) to'g'ri kelib, bu banklarning ishonchli investitsiyalarni afzal ko'rishini ko'rsatadi. **Korporativ obligatsiyalar** (30%) ikkinchi o'rinda bo'lib, banklar uchun daromad va diversifikatsiyani oshirishga xizmat qiladi. **Bank obligatsiyalari** (20%) va **mijoz investitsiyalari** (10%) esa banklarning likvidlikni oshirish va mijozlarga investitsiya xizmatlarini taklif qilishdagi rolini ifodalaydi. Ushbu taqsimot banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyat turlarini samarali rejalashtirishini aks ettiradi.

Qimmatli qog'ozlar bozorida banklarning faol ishtirokini kengaytirish investitsiya salohiyatini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun muhim vosita hisoblanadi. Bu yo'nalishda samarali ishlash uchun quyidagi strategiyalar ishlab chiqilishi va amaliyotga tatbiq etilishi zarur.

Banklar qimmatli qog'ozlar bozorida diversifikatsiyalangan investitsiya portfelini shakllantirish orqali xavflarni kamaytirishlari mumkin. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Davlat obligatsiyalari:** Barqaror va past xavfli investitsiyalar.

— **Korporativ obligatsiyalar:** Yirik kompaniyalarning moliyaviy vositalari orqali yuqori daromad olish.

— **Bank obligatsiyalari:** Moliyaviy resurslarni jalb qilish uchun o'z obligatsiyalarini chiqarish.

— **Dividendli aksiyalar:** Uzluksiz daromad keltiruvchi aktsiyalarga sarmoya kiritish.

Zamonaviy moliyaviy texnologiyalar banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatini sezilarli darajada soddalashtiradi va tezlashtiradi:

— **Raqamlashtirilgan platformalar:** Qimmatli qog'ozlarni sotib olish va sotish jarayonlarini onlayn boshqarish.

— **Blockchain texnologiyalari:** Qimmatli qog'ozlarning tranzaktsiyalarini shaffof va xavfsiz amalga oshirish.

— **Fintech xizmatlari:** Mijozlarga qimmatli qog'ozlar bozorida ishlash uchun qulay ilovalar va platformalar yaratish.

Qimmatli qog'ozlar bozori xavfli bo'lishi mumkin, shuning uchun risklarni boshqarish tizimini rivojlantirish zarur:

— **Foiz va valyuta xavflarini baholash:** Global bozorlarning o'zgaruvchanligiga tayyor turish.

— **Diversifikatsiya orqali xavflarni kamaytirish:** Investitsiyalarni turli moliyaviy vositalar o'rtasida taqsimlash.

— **Monitoring tizimi:** Bozor sharoitlarini doimiy kuzatib borish va tezkor choralar ko'rish.

Xalqaro moliyaviy institutlar va xorijiy investorlardan qo'shimcha resurslarni jalb qilish banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtirokini kengaytiradi:

— **Xalqaro obligatsiyalarni chiqarish:** Banklarning xalqaro investitsiya bozori uchun qimmatli qog'ozlarni taklif qilishi.

— **Chet el moliyaviy vositalariga investitsiya qilish:** Xalqaro kompaniyalarning obligatsiyalari va aktsiyalariga sarmoya kiritish.

— **Tajribani o'rganish:** Rivojlangan mamlakatlarning moliyaviy boshqaruv va investitsiya strategiyalaridan foydalanish.

Mijozlarning qimmatli qog'ozlar bozoriga bo'lgan ishonchini oshirish uchun moliyaviy savodxonlikni targ'ib qilish zarur:

— **O'quv dasturlari va treninglar:** Mijozlarga investitsiya qilishning afzalliklari va mexanizmlari haqida bilim berish.

— **Marketing strategiyalari:** Qimmatli qog'ozlar bozorida banklarning ishonchli sherik ekanligini targ'ib qilish.

— **Elektron resurslar:** Investitsiya bo'yicha qo'llanmalar va onlayn xizmatlarni taqdim etish.

Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtirokini kengaytirish uchun quyidagi istiqbolli loyihalar amalga oshirilishi mumkin:

— **Davlat infratuzilma loyihalariga obligatsiyalar orqali sarmoya kiritish.**

— **Texnologik startaplarni qo'llab-quvvatlash uchun maxsus fondlarni tashkil etish.**

— **Qimmatli qog'ozlar bozorida yangi moliyaviy vositalarni joriy etish.**

Xulosa

Qimmatli qog'ozlar bozori banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish uchun muhim platforma hisoblanadi. Banklar ushbu bozor orqali o'z investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish, likvidlikni oshirish va uzoq muddatli barqaror daromad manbalarini yaratish imkoniyatiga ega. Shuningdek, banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyati iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish va kapital bozorini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtirokini samarali boshqarish uchun zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni joriy etish, risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish va xalqaro moliyaviy

hamkorlikni kengaytirish talab etiladi. Shu bilan birga, mijozlarning moliyaviy savodxonligini oshirish va qimmatli qog'ozlarga bo'lgan ishonchini kuchaytirish bank faoliyatining samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

ATB "Kapitalbank" AJ Samarqand filiali misolida o'rganilgan strategiyalar banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida innovatsion yondashuvlar asosida ishlash imkoniyatini ko'rsatdi. Ushbu strategiyalar investitsiya salohiyatini oshirish, yangi moliyaviy vositalarni rivojlantirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanish orqali bank sektorini yangi bosqichga olib chiqadi.

Shunday qilib, qimmatli qog'ozlar bozorida banklarning ishtirokini kengaytirish O'zbekistonning kapital bozorini rivojlantirish va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu esa mamlakat iqtisodiyotining jadal rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Manbalar ro'yxati

1. **Niyozmetov, D.** (2024). Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi operatsiyalari bilan bog'liq muammolari va bartaraf etish yo'llari. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 2(10), 159-165. [ResearchGate](#)
2. **Ermatov, U.** (2024). Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatini takomillashtirish yo'llari. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali*, 2(7). [Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot](#)
3. **Zulhaydarova, G.** (2024). Moliya bozori va unda tijorat banklarining o'rni. *CyberLeninka*. [CyberLeninka](#)
4. **Begaliyev, A.** (2024). Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsiya faoliyatini rivojlantirish. *Journal of Fundamental Studies*, 2(6). [Imfaktor](#)
5. **Ilhomovich, A.** (2024). Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyati. *Zenodo*. [Zenodo](#)
6. **Ahmedov, S. S.** (2024). Tijorat banklari barqarorligini ta'minlashning moliyaviy strategiyalari. *Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, PhD dissertatsiya*.

7. **Niyozmetov, D.** (2024). Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi operatsiyalari bilan bog'liq muammolari va bartaraf etish yo'llari. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 2(10), 159-165. [ResearchGate](#)
8. **Ermatov, U.** (2024). Banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatini takomillashtirish yo'llari. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali*, 2(7). [Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot](#)